

Latvija «ieaug» mežos. Jaunākie pētījumi liecina, ka vairāk nekā puse valsts teritorijas ir pārklāta ar tiem.

ELMĀRS BARKĀNS

Koki aug kā sēnes pēc

Latvijas valsts mežzinātnes institūta *Silava* nule veiktais pētījums secina, ka mūsu valstī meža ir vairāk, nekā mēs līdz šim domājām. Savā ziņā tas ir šokējošs atklājums, jo izrādās, ka runas par Latvijas mežu totālo izciršanu un zaļo protestiem pret «meža kapiem» nav ne graša vērti.

Valsts akciju sabiedrības *Latvijas valsts meži* valdes priekšsēdētājs Roberts Stripnieks uzskata, ka mūsu mežizstrādātājiem ir liels potenciāls un ka mežs arī esot jācērt — tas nākot par labu ekoloģiskajai situācijai. Pagaidām mūsu valsts mežizstrādātāji netiek galā ar lielajiem apjomiem, ar katru gadu meža kļūst aizvien vairāk un vairāk. Tas lielā mērā ir arī garants mūsu saimnieciskajai attīstībai un nacionālās

valūtas stabilitātei.

Šokējoši atklājumi

Vidusmēra cilvēkam, kurš nav saistīts ar meža nozari un ikdienā pieradis saņemt informāciju, ka viss ir izcirsts, izlaupīts un eksportēts uz ārzemēm, kurš uz ceļiem redz neskaitāmas kokvedēju kolonnas un ostās sakrautos papīrmalkas kalnus, *Silavas* veiktā pētījumu rezultāti vārda tiešā nozīmē var likties neticami, kas viņu mudinātu pārvērtēt pašreizējos priekšstatus par Latvijas «zaļo zeltu». Pētījums ir tikko kā pabeigts, un *Latvijas valsts meži* kā vienu no pirmajiem ar rezultātiem iepazīstināja žurnālā *Nedēļa*.

Mežiniekiem jaunatklātie dati patiesībā nekāds pārsteigums nebija, viņi jau nojauta, ka mūsu «zaļais zelts» ir vare-

nāks, nekā oficiāli uzskaitīts, tikai tam nebija oficiāla apstiprinājuma. Jau iepriekš sarunās ar *Nedēļu* meža nozares profesionāli vairākkārt bija uzsveruši, ka meža krājas uzskaites skaitļi neatbilst īstenībai — tie esot lielāki.

Jaunie dati iegūti, pateicoties jaunajām meža mērīšanas metodēm, un visās valstīs, kur statistiskie rādītāji tiek apkopotī pēc šāda principa, ir izrādījušies, ka zaļās rotas ir vairāk, nekā tradicionāli tas tika uzskatīts.

«Uz aci» kokus valrs neskaita

Pēc jaunās metodes meža inventarizāciju veic neitrālas personas — zinātnieki, kuri nav ieinteresēti konkrētas koksnes krājas uzrādīšanā. Piemēram, lai korigētu zemes vērtību vai panāktu cir-

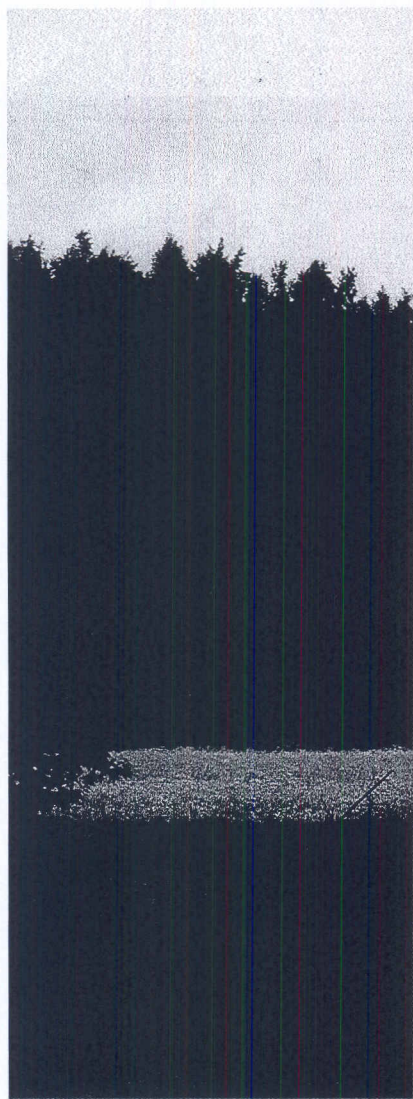

FOTO: AFI

ietus

anas apjomu palielināšanu vai pazemī-
lāšanu.

Agrāk informāciju par meža krāju ie-
rāca katrā Latvijas mežaudzē reizi des-
nit gados. Mežaudzi apsekoja taksators,
turš tad arī pēc acumēra noteica audzes
ridējo vecumu, koku diametru un aug-
tumu, sugas sastāvu. Pēc tam vienkārši
natematiski aprēķināja konkrētās au-
lzes krājumu.

Taksatoru ievāktie dati kalpoja ne ti-
gai statistikai, bet arī saimnieciskām
lārbībām, meža vērtības noteikšanai
pirkšanas un pārdošanas operācijās. Šie
lati zemes reformas laikā kalpoja par pa-
natu meža zemes izpirkšanas maksas
noteikšanai. Tāpat pēc tiem vadījās — at-
aut vai neatļaut cirst konkrēto meža ga-
ļu. Piemēram, ja taksators «uz aci» no-
eica, ka audze ir 95 gadus veca, to ne-

driktēja cirst, bet, ja pateica, ka tā sa-
niegusi jau 101 gada vecumu, tad drikst.
Tā kā kontrolieri nevarēja pielikt klāt
katram taksatoram, bija pamatotas aiz-
domas, ka informācija par faktisko meža
stāvokli ir «pavilkta» uz vienu vai otru
pusi. Pēdējos desmit gados meža tirgus
dalībnieki šos datus ir «pakļāvuši» kon-
krētā brīža izdevīguma principam.

Tagad mežaudzēs datus vairs neievāc
ar vienkāršu «paskatīšanos», bet gan kā
visā Eiropā. Kopš 2005. gada Latvijā tika
veikts ar saimniecisko darbību nesaistīts
monitorings. Visu Latvijas teritoriju nosa-
cīti sadalīja 4x4 kilometru kvadrātos. Kat-
ru kvadrāta krustpunktu noteica par pa-
rauglaukumu, kuru apmeklēja *Silavas* zi-
nātnieki un rūpīgi apsekoja. Tā kā šis
tikls ir pietiekami blīvs, arī ar lielu preci-
zītāti noteica, kādas zemes tad īsti atrodas
Latvijā. Parauglaukumos tika mēriti koki
ar precizitāti līdz milimetram, noteica ko-
ku bojājumu iemeslus, pakāpes. Daudz-
viet, kur kartēs bija atzīmēti, ka tur atro-
das tirumi vai pļavas, realitātē atklājās
gan lielāki, gan mazāki koku puduri.

55,9% Latvijas kā mežā

Ar precizitāti plus minus 0,1% ir no-
teikts, ka kopējais mežainums Latvijā
(meža zemes un meža kritērijiem atbilsto-
šas bijušās lauksaimniecības zemes)
varētu būt 3610,74 tūkstoši hektāru. Tas
ir ievērojami vairāk, nekā līdz šim uz-
skatītie 2950 tūkstoši hektāru. Tas nozī-
mē, ka 55,9% Latvijas zemes aizņem
mežs.

Tika noteikts vēl viens būtisks rādī-
tājs — meža krājas pieaugums, cik liels
daudzums koksnes ik gadus paliek vai-
rāk. Ja mežos sāk cirst vairāk, nekā tas
spēj pieaug, mežsaimniecību var uzskatīt
par neilgtspējīgu un iznīkstošu. Latvijā
tas nu nekādi nedraud.

Līdz šim bez īpašas argumentācijas
par aksiomu tika atzīts gadsimtu mijā
mežzinātnieku izdarītais aprēķins, ka ik
gadā meža kopkrāja pieaug par 16,5 mil-
joniem kubikmetru. Nu ir konstatēts, ka
tas ir daudz lielāks — 25,53 miljoni ku-
bikmetru. Tas ir par deviņiem miljoniem
vairāk, nekā tika uzskatīts.

Nespēj cirst

Savukārt mežu izcērt daudz mazāk,
nekā tas pieaug. Valsts mežos līdz
2005. gadam ik gadu izcirta četrus miljo-
nus kubikmetru koksnes, bet pērn izcirt-
šanas apjomu palielināja līdz pieciem
miljoniem, jo pāraugušais mežs zaudēja
savu ekonomisko vērtību — parādījās
kaitēkļi, koku slimības, mežs tika pa-
klauts vējgāzēm un trupeī. Valsts mežos
krāja ik gadu palielinās par 12,5 miljo-
niem kubikmetru. Tas nozīmē, ka katru
gadā meža kopkrāja palielinās par septi-
ņiem miljoniem kubikmetru, bet izcirts
tiek tikai 40% no pieauguma.

FAKTI

Ekologi pēdējā laikā sākuši pārskatīt da-
bas aizsardzības politiku. Agrāk uzskatīja,
ka mežs ir jāaizsargā un nedrīkst pieļaut tā
izcirtānu, tagad izrādās, ka viss ir otrādi.
Tikai augošs mežs var uzlabot vides kvalitā-
ti.

Galveno gāzi, kas izraisa siltumnīcas
efektu, — CO₂ — piesaista tikai augošs
mežs. Ja cilvēks mežā neveic saimniecisko
darbību, tad tajā sākas dabiskie atmiršanas
procesi, koki krīt, pūst un izdala ne tikai
CO₂, bet arī daudz kaitīgāku metānu. Tā
ka visvēlāmākais ir mežu izcirst un ļaut tajā
augt jaunam. Valsts uzdevums būtu nevis
apgrūtināt mežsaimniecību, liedzot mežā
strādāt, bet gan veicināt tā intensīvu un sa-
prātīgu izstrādi.

Ja viens kubikmetrs augoša meža spēj
piesaistīt vienu tonnu CO₂ un izdalīt 700
kilogramus skābekļa, tad Latvijā ik gadu
pieaugošais mežs (25,53 miljoni kubikmet-
ru) spēj ar skābekli «paelpināt» 59 miljonus
cilvēku (cilvēks gadā patērē 300 kilogramu
skābekļa). Tātad Latvijas mežs svaigu gaisu
nodrošina ne tikai visiem Latvijas iedzīvotā-
jiem, bet arī visai Apvienotajai Karalistei.

Privāto un pašvaldību meži ir apmē-
ram tādā pašā daudzumā kā valsts meži,
tas ir — puse visu mežu. Tajos parasti
tiek izcirsts vairāk. Taču katru gadu ša-
jos mežos tiek iegūti atšķirīgs daudzums
kubikmetru koksnes, un tas atkarīgs no
tābrīža ekonomiskās situācijas un kok-
snes cenas. Ir gadi, kad privātajos mežos
izcērt gan piecus, gan astoņus miljonus
kubikmetru koksnes. *Silavas* ievāktā in-
formācija liecina, ka pārējos (ne valsts)
mežos koksnes krāja gadā pieaug par 13
miljoniem kubikmetru. Tas nozīmē, ka
pat pie visintensīvākās ciršanas apjo-
miem tur ir ievērojams pieaugums.

Šogad privātajos mežos varētu būt iz-
cirts mazāk nekā iepriekšējos gados.
Tas ir saistīts ar «mīksto» un silto ziemu.
Privātajos mežos pa ceļiem nevarēja pār-
vietoties kokvedēji, un daudzi mežpaš-
nieki savus mežus «aizslēdza». Savukārt
Latvijas valsts meži ciršanas apjomus sa-
glabāja līdzšinējā mērogā, jo valsts me-
žos infrastruktūra ir attīstīta labāk. Tādā
veidā tika «uz ūdens» noturēti mūsu na-
cionālie kokapstrādes uzņēmumi, uzska-
ta Stripnieks.

Visa ir vairāk!

Kas tad ir tā galvenā bāze, uz kuras
rēķina mums koku mežs ir palicis bagā-
tāks? Vai kartes bija neprecīzas, vai koki
ir lielāki, nekā domājām, vai arī ar me-
žu apaugušas lauksaimniecības platības?
Īstenībā pieaugumu nodrošinājuši visi
šie faktori.

Līdz šim par mežu formāli esam uz-
skatījuši tikai tās platības, kuras arī par
tādām ierakstītas oficiālajās kartēs un
dokumentos. Tomēr Latvijā atrodas meža

ROBERTS STRĪPNIEKS, AKCIJU SABIEDRĪBAS
«LATVIJAS VALSTS MEŽI» VADĪTĀJS:
Atklājums ir šokējošs — mums ir daudz,
daudz vairāk meža, nekā domājām.

FOTO: LEA

augšanai ideāli piemērotā ģeogrāfiskā situācijā. Ja, piemēram, kāds neliekas ne zinīs par kādu tīrumu Latgalē, tad tur pēc desmit gadiem jau būs mežs.

Mežs mums «uzbrūk» ar dabiskām metodēm no apkārtējo mežaudžu sēklām. Turklāt tas pieaug intensīvāk. Vēl pavisam nesen uzskatīja, ka gadā vienā hektārā meža pieaugums ir 5—5,5 kubikmetri, bet jaunākie pētījumi parāda, ka tas ir astoņi kubikmetri.

Savā ziņā to var «norakstīt» uz mūsu selekcionāru rēķina. Jau kopš padomju laikiem pēdējos 40 gadus Latvijas meža selekcionāri strādā ar skujkoku audzēm. Līdz ar to «mūsu koki» aug straujāk nekā vidējais statistiskais koks.

Meža vērtība pieaug

No tā izriet, ka meža īpašumam jābūt daudz vērtīgākam, nekā tas ir pašlaik novērtēts. Kā nekā tur taču ir daudz veselīgāki un raženāki koki, nekā, piemēram, domāja pirms desmit gadiem. *Silvas* dati varētu kalpot, lai meža īpašnieki tagad pārvērtētu arī sava īpašuma cenu. Tomēr valsts mežsaimnieki šādu rīcību neatbalsta, jo tad zinātniski statistiskie dati tiks pakļauti saimnieciskās dzīves motīviem un vairs nebūs pārlicības, ka nākamajā mežu uzskaitīšanas reizē kaut kad pēc desmit gadiem mēs varētu

iegūt pilnīgi objektīvus datus, jo ar tiem vēlēšies manipulēt nevis zinātnieki, bet gan biznesmeņi.

Ka tirgus un valsts ekonomiskā situācija ir piespiedusi krasi izmainīt datus par Latvijas mežiem, jau ir pierādījusi vēsture. Mežinieki vienbalsīgi atzīst, ka padomju laikos Maskavai tika ziņots, ka Latvijā ir mazāk meža, nekā tas bija reāli dabā.

Padomju laikā datus par Latvijas meža resursiem mākslīgi «pazemināja», lai mazāk būtu jāstrādā un Maskavai netiktu mūsu «zaļais zelts».

Klist dažādas legendas, kāpēc tas tā savulaik ir noticis. Visticamākās ir divas. Pirmā, ka meža resursu skaitu samazināja padomju laika mežizstrādes uzņēmumu MRS interesēs, lai tiem «no augšas» neuzliktu lielus plānus un sociālistiskās saistības, respektīvi — lai mazāk būtu jāstrādā. Otrā versija balstās uz «nacionāli patriotisku» leģendu. Padomju laikā mežinieki, lai Latvijas mežus pasargātu no izciršanas un izvešanas uz Krieviju, speciāli Maskavai raportēja par mazākiem meža resursiem. Līdz pat šim brīdim neviens konkrēti nevar pateikt, kura versija patiesāk atbilst īstenībai. Kaut var būt arī trešā iespēja, kas saistīta «ar padom-

ju morāli» — tolaik taču bija visas iespējas haltūrēt un darbu neveikt punktuāli, iespējams, šo «privilēģiju» izmantoja arī padomju mežzinātnieki.

Mūžīgais jautājums — ko darīt?

Ko tagad darīt, kad izrādījies, ka meža mums ir vairāk, nekā domājām? Sākt to intensīvi izcirst, ļaut tam izplesties tālāk vai pēc inerces turpināt līdzšinējo meža politiku?

Īstermiņā jaunatklātie dati un pieaugums neko nemainīs, arī nepārskatīs kritērijus, pēc kuriem līdz šim ir atļauts izcirst mežaudzes. Tomēr ilgtermiņā tam ir būtiska nozīme, un tas apliecina, ka meža nozarei mūsu valsti ir milzīgas perspektīvas.

Pilsētnieki bieži vien neapzinās, cik nozīmīga ir meža nozare. Tā dod apmēram 8000 darba vietu lauku reģionos, kur legāls darba tirgus ir visai nikuļojošs.

Meža nozare dod ikgadēju 1,3 miljardus latu lielu apgrozījumu, kas sastāda 30—40% no visas mūsu valsts ārējās tirdzniecības un ir garantis arī lata stabilitātei. Meža nozare ir ražojoša sfēra, nevis starpniecības pakalpojumi. Izvērtējot nozāres nākotnes attīstību pēc desmit piecpadsmit gadiem, šos līdz šim neuzskaitītos resursus var ņemt vērā. ■